

arnhemsche psalm

Eerst na lang aarzelen was Jan Engelman in de herfst van 1954 bereid een opdracht van het Gemeentebestuur van Arnhem te aanvaarden, om een tekst te schrijven over de Slag om Arnhem. De tekst moest geschikt zijn voor een koorwerk, eventueel met enkele solisten, van ± één uur speelduur, waarvoor het Arnhemse gemeentebestuur mij dan het componeren van de muziek zou opdragen. Het stuk was bestemd om uitgevoerd te worden bij de 10-jarige herdenking van Arnheems' Bevrijding op 5 Mei 1955.

Engelman heeft deze moeilijke opdracht m.i. bijzonder geslaagd vervuld. Door een toevallige omstandigheid hoorde hij welk een diepe indruk het voorlezen van Psalm 91 op gewonde Engelse soldaten gemaakt had tijdens de gevechtshandelingen. Dit authentieke verhaal verschaft de dichter een stevig houvast.

Psalm 91 werd het stramien waaromheen hij zijn tekst dichtte. De bereidheid van Engelman verheugde mij bijzonder, omdat ik Engelman altijd gewaardeerd had, niet alleen als een groot dichter, maar vooral ook als een muzikaal dichter. De tekst van de „Arnhemsche Psalm” vraagt a.h.w. om muziek. Iedere componist zou het een voorrecht geacht hebben bij deze tekst de noten te schrijven. Voorts bevatte het tekstontwerp van de „Arnhemsche Psalm” ook reeds talloze aanduidingen voor structuur, kleur, bezetting enz. van de te componeren muziek.

Een ander voordeel van deze tekst was, dat de dramatische gebeurtenissen rond de Slag om Arnhem nergens sensationeel in de verkeerde zin geschreven zijn, hetgeen bij een dergelijk onderwerp toch licht gebeuren kan. Bovendien zou de „Arnhemsche Psalm”, waarbij slechts in de titel en terloops een enkele maal plaatselijke situaties vermeld worden, kunnen dienen als een epos over de ondergang van elke stad, waar ook ter wereld.

Van belang is ook, dat door het initiatief van het Arnhemse gemeentebestuur, een belangrijke gebeurtenis uit de recente geschiedenis van ons land en het gehele Westen — de Slag om Arnhem was nl. een beslissend keerpunt in de laatste oorlog — een meer artistieke beschrijving gekregen heeft dan de nuchtere en zakelijke omschrijvingen in krijgskundige- en historische handboeken.

Bij de vertaling van Psalm 91 richtte de dichter zich in zijn woordkeus naar de gespierde taal en de zinrijke, beeldende uitdrukkingen van de Statenbijbel-vertaling. Er wordt wel

beweerd dat de Nederlandse taal te hoekig en te hard zou zijn om te kunnen dienen voor muzikale composities. Mocht dit wellicht in enkele gevallen waar zijn, voor de tekst van de Arnh. Psalm gaat dit stellig niet op.

Het stuk begint met vers 3 van de Psalm in het Engels voor koor a capella.

„Surely, he shall deliver thee from the snare of the fowler, and from the noisome pestilence”. De indicatie om deze regels a capella te componeren, stamt ook van Engelman. M.i. is dit een prachtige vondst, omdat hiermee onmiddellijk de sfeer van het onderwerp in het hart getroffen is. Of de muziek eenzelfde trefkracht heeft, kan ik uit de aard van de zaak niet beoordelen.

Na deze a capella inzet volgt een korte orkestinleiding, waarin het hoofdthema, een rustige, geresigeneerde melodie, duidelijk ge-exposeerd wordt, eerst bij de houtblazers, later bij de strijkers. Het koor vervolgt dan a capella met de eerste vier verzen van de Psalm.

Alle drie de delen eindigen steeds met vier Psalmverzen voor koor. De muziek is daar steeds dezelfde. Het hoofdthema speelt in deze passages een grote rol.

Tussen de Psalmverzen verhalen de solisten in sobere woorden, in deels gebonden, deels vrije verzen, de gebeurtenissen rond de bevrijding van de stad. De declamator doet dit verhalend, de vocale solisten (sopraan en bariton) meest lyrisch, soms dramatisch. Ook het koor grijpt a.h.w. bij deze beschrijvingen in met interrupties. In het derde deel krijgt het koor bij de tekst „Als wij de doodsvallei betreden
laat ons elk aardse vriend alleen.
Er is gezucht, er is geleden.
But not in vain! but not in vain!”

de melodie van Gezang 196 uit het Hervormde Gezangboek te zingen.

Ieder deel heeft, naar het hoofdthema, een eigen motief. Door terug te grijpen op muzikale gegevens uit het eerste deel, krijgt de bouw van het geheel een hecht verband.

Uit bovenstaande uiteenzettingen blijkt wel, dat de „Arnhemsche Psalm” geen opgewekt onderwerp heeft. Toch is het goed, dunkt mij, dat ook jongere mensen geconfronteerd worden met deze heldhaftige episode uit het recente verleden. Wij leven zo snel. Het zou werkelijk jammer zijn als het hoogtepunt uit een beslissende heroïeke tijd vergeten werd in het jachtige leven van alledag.

H. STRATEGIER.